

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЧИННИКІВ ТА ПЕРЕШКОД РЕІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

©2020 ШУШКОВА Ю. В.

УДК 330.341.1
JEL: O14; O33

Шушкова Ю. В. Ідентифікація чинників та перешкод реіндустріалізації економіки України на засадах інноваційно-технологічної модернізації

Мета статті полягає в ідентифікації чинників та перешкод реіндустріалізації економіки України на засадах технологічної модернізації на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни. Аргументовано, що інноваційно-технологічний розвиток економіки країни може бути керованим за умови якісної та ефективної державної політики, формування та коригування якої здійснюється із урахуванням внутрішніх і зовнішніх, керованих і некерованих факторів та умов. Наведено результати досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців, які вивчають фактори, умови, чинники та перешкоди інноваційно-технологічної діяльності в Україні. Виявлено й узагальнено ключові умови та чинники технологічної модернізації економіки України за груповими ознаками: ресурсні та ринкові, інституційно-правові, організаційні, фінансово-економічні, фахово-професійні, соціально-психологічні. Зроблено висновок, що політика забезпечення технологічної модернізації вітчизняної економіки має бути системною, збалансованою та спрямованою в усі зазначені сфери; при її формуванні та реалізації мають враховуватися чинники фінансово-інвестиційного, матеріального та техніко-технологічного забезпечення, інституційно-правової системи функціонування та організації управління процесами, фінансово-економічних стимулів та соціально-психологічних мотивів усіх суб'єктів системи наукової, науково-дослідної, інноваційно-технологічної діяльності в тісному і взаємовигідному зв'язку та співробітництві із суб'єктами реального сектора національної економіки.

Ключові слова: реіндустріалізація економіки, інноваційно-технологічна модернізація, чинники та перешкоди.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-141-147>

Табл.: 1. **Бібл.:** 13.

Шушкова Юлія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансового менеджменту, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: shyshkova_yulia@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3836-7548>

УДК 330.341.1
JEL: O14; O33

Шушкова Ю. В. Идентификация факторов и преград реиндустриализации экономики Украины на основе инновационно-технологической модернизации

Цель статьи заключается в идентификации факторов и преград реиндустриализации экономики Украины на основе технологической модернизации на современном этапе социально-экономического развития страны. Аргументировано, что инновационно-технологическое развитие экономики страны может быть управляемым при качественной и эффективной государственной политике, формирование и корректировка которой осуществляется с учетом внутренних и внешних, управляемых и неуправляемых факторов и условий. Приведены результаты исследований отечественных и зарубежных ученых, изучающих причины, условия, факторы и препятствия инновационно-технологической деятельности в Украине. Выявлены и обобщены ключевые условия и факторы модернизации экономики Украины по групповым признакам: ресурсные и рыночные, институционально-правовые, организационные, финансово-экономические, профессиональные, социально-психологические. Сделан вывод, что политика обеспечения модернизации отечественной экономики должна быть системной, сбалансированной и направленной во все указанные сферы; при её формировании и реализации должны учитываться факторы финансово-инвестиционного, материального и технико-технологического обеспечения, институционально-правовой системы функционирования и организации управления процессами, финансово-экономических стимулов и социально-психологических мотивов всех субъектов системы научной, научно-исследовательской, инновационно-технологической деятельности в тесном и взаимовыгодном сотрудничестве с субъектами реального сектора национальной экономики.

Ключевые слова: реиндустриализация экономики, инновационно-технологическая модернизация, факторы и препятствия.

Табл.: 1. **Библ.:** 13.

Шушкова Юлия Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансового менеджмента, Львовский национальный университет имени Ивана Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79001, Украина)

E-mail: shyshkova_yulia@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3836-7548>

UDC 330.341.1
JEL: O14; O33

Shushkova Yu. V. Identifying the Factors and Obstacles to the Reindustrialization of Ukraine's Economy on the Basis of the Innovation-Technological Modernization

The article is aimed at identifying the factors and obstacles to the reindustrialization of Ukraine's economy on the basis of technological modernization at the current stage of the country's socio-economic development. It is reasoned that the innovation-technological development of the country's economy can be managed by means of a quality and efficient State policy, the formation and adjustment of which is carried out taking into account internal and external, manageable and unmanageable factors and conditions. The results of studies by both domestic and foreign scholars examining the causes, conditions, factors and obstacles of the innovation-technological activity in Ukraine are presented. The major conditions and factors of modernization of Ukraine's economy are identified and generalized by the grouping attributes: resource and market, institutional-legal, organizational, financial-economic, professional, socio-psychological. It is concluded that the policy of ensuring the modernization of the domestic economy should be systemic, balanced and directed to all these spheres; its formation

and implementation should take into account the factors of financial-investment, material and technological support, institutional-legal system of functioning and organization of process management, financial-economic incentives and socio-psychological motives of all subjects of the system of scientific, research, innovation and technology activities in a close and mutually beneficial cooperation with the actors of the real sector of the national economy.

Keywords: reindustrialization of the economy, innovation-technological modernization, factors and obstacles.

Tabl.: 1. Bibl.: 13.

Shushkova Yuliia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Management, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: shyshkova_yulia@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3836-7548>

Інноваційно-технологічний розвиток економіки країни – процес, значною мірою керований за умови якісної та ефективної державної політики його спрямування та супроводу. Втім, тут діє й низка внутрішніх і зовнішніх, керованих і некерованих факторів та умов. Відповідно, їх ідентифікація та врахування при формуванні державної політики технологічної модернізації національної економіки дозволяє забезпечити її вищу ефективність та тіснішу наближеність до досягнення стратегічних завдань і мети регулювання, знизити умови непередбачуваності, а також нівелювати ймовірні ризики та загрози.

Проблеми інноваційно-технологічної активності підприємств досліджуються у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема Т. Васильціва [2], А. Мокія, Ю. Полякової, А. Власенко [6], Л. Федулової [9] та ін. У низці досліджень увага приділяється такому важливому аспекту державної політики стимулювання інноваційно-технологічного розвитку економіки, як його фінансово-ресурсне забезпечення. Це праці А. Гуці, В. Бороноса, Ю. Романової [1], Т. Васильціва [3], І. Луніної, О. Білоусової, О. Булана [4], М. Родрігеса, Ф. Паредеса, Йі Г. (М. Rodriguez, F. Paredes, G. Yi) [12] та ін. Разом із тим, подальший розвиток проблематики державної політики забезпечення реіндустріалізації національного господарства об'єктивно потребує виявлення чинників і перешкод цих процесів. Будь-які рішення будуть ефективними, якщо вони спрямовані на подолання перешкод раціонального розвитку процесів. Саме тому дослідження, пов'язані з ідентифікацією чинників і перешкод реіндустріалізації економіки України на засадах інноваційно-технологічної модернізації, завжди актуальні та містять принципово нові висновки та результати.

Метою статті є ідентифікація чинників і перешкод реіндустріалізації економіки України на засадах технологічної модернізації на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни.

Окрім ключових чинників активізації інноваційно-технологічного розвитку економіки, на сучасному етапі діє низка інших, достатньо значущих чинників (а також перешкод), які як стимулюють, так і стримують технологічну модернізацію національного господарства України. Вони достатньо добре проаналізовані та представлені в результатах досліджень провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, які

спеціалізуються на проблематиці стану та тенденцій розвитку науково-дослідної, інноваційної та технологічної діяльності в Україні.

Так, Л. Федулова одним із ключових чинників об'єктивної необхідності активізації процесів технологічної модернізації економіки України вбачає вплив четвертої хвилі промислової революції – так званої Індустрії 4.0 – як інтеграції високотехнологічного устаткування, програмного забезпечення та людських знань і досвіду, що дозволяє започатковувати самостійні автономні «розумні» виробництва продукції (надання послуг) [9, с. 5–7]. В умовах всеохоплюючого розвитку Індустрії 4.0 вітчизняні суб'єкти господарювання, особливо великого та середнього бізнесу реального сектора економіки, змушені працювати над упровадженням як мінімум аналогічних змін у своїх виробничих комплексах, оскільки в іншому разі не відповідатимуть сучасним трендам, матимуть об'єктивно нижчу конкурентоспроможність продукції та ефективність господарювання, знижуватиметься їх потенціал адаптації до потреб і запитів споживачів, розвитку ринкової ситуації, коли нові технології змінюють і пропозицію, і попит, а кінцевий споживач у режимі онлайн безпосередньо контактує та впливає на роботу підприємства, змушуючи підлаштовуватися під його конкретні потреби та побажання.

На думку Л. Федулової, усе більш важливим чинником, у тому числі в межах розвитку Індустрії 4.0, є стан розвитку «Інтернету речей» і пов'язаних із ним циркулярних технологій. Такі тренди цифровізації економіки, як хмарні технології, Big Data, краудсорсинг, біотехнології, безпілотні засоби пересування, 3D-друк, криптовалюти, технології блокчейн та ін., набувають усе більшого поширення, і сучасні прогресивні технології, що їх стосуються чи передбачають застосування, критично змінюють традиційні галузі економіки та навіть види економічної діяльності. Відповідно, вітчизняним підприємствам потрібно активно працювати в напрямі їх застосування та модернізації власних виробничих комплексів і бізнес-процесів на засадах технологічного розвитку.

На думку Т. Васильціва, ще два чинники мають суттєвий вплив на тенденції технологічної модернізації економіки України. Це, по-перше, посилення ролі в економіці креативних індустрій та, по-друге, активний розвиток передових технологій у комерції

та ритейлі, що особливо важливо, адже питання збуту продукції (реалізації послуг) стосується не лише посередницької сфери, але й кожного виробника [2, с. 279–285]. Поширення креативних індустрій у всіх видах економічної діяльності стало сучасним світовим трендом. Вони впроваджуються зараз навіть у тих видах діяльності, де ще зовсім недавно складно було уявити їх предмет і форму.

Достатньо значущим чинником технологічної модернізації економіки України є активний інформаційно-технологічний розвиток сфери ритейлу. Як зазначається у [12, с. 18–28], головними сучасними трендами тут стали: торгівля в Інтернеті (*e-tailing*), мобільна комерція (*m-commerce*), торгівля у мережі Фейсбук (*f-commerce*), хмарні обчислення, доповнена реальність, Інтернет речей та ін. У низці країн ЄС частка придбання товарів в офлайн-магазинах сягає 40% і продовжує зростати. Усе тісніше покупки товарів їх споживачами пов'язуються з додатковими послугами, а також сектором електронного автоматичного банківського обслуговування.

Вітчизняні підприємства переважно ці тенденції враховують і на сьогодні все більше інвестують у розвиток програм співпраці з торговельними посередниками, провідними ритейлерами, розробниками ІТ-продуктів саме в напрямі розробки, апробації та застосування сучасних інформаційних технологій для більш ефективної промоції, просування та збуту продукції, комунікації зі споживачами та іншими суб'єктами зовнішнього середовища [3, с. 277].

Безпосередньо в інституційному аспекті перешкоди на шляху до повноцінної технологічної модернізації економіки України криються в непослідовності та несистемності державної інноваційно-технологічної політики, обмежених обсягах фінансування та недостатньому рівні контролю за ефективністю використання коштів, реалізацією державних і місцевих програм інноваційної діяльності, слабкій організаційній та фінансовій підтримці інноваційно активних і високотехнологічних виробництв, у подальшому послабленні мотивації до інноваційно-технологічної діяльності.

Уже згадувані нами перешкоди технологічної модернізації економіки України, пов'язані з браком достатнього фінансового забезпечення інноваційної та технологічної діяльності, досліджуються в публікації [1]. Авторами здійснено розрахунок попарної кореляції між залежною (кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю) та незалежними (обсяги власних коштів підприємств, виділених для фінансування інноваційної діяльності, обсяги витрат на НДДКР, частка збиткових підприємств) змінними. Ідентифіковано статистичну значущість таких зв'язків. Зокрема зростання фінансування інноваційно-технологічної діяльності за рахунок власних коштів на 1% забезпечує збільшення кількості інно-

ваційно активних підприємств на 0,82% і витрат на дослідження на 0,53%, а зменшення частки збиткових підприємств – на 0,58%. Ці тенденції певною мірою відповідають змінам в інноваційно-технологічній активності в економіці України [7, с. 65–82].

Натомість сьогодні вітчизняні підприємства незначною мірою фінансують інноваційно-технологічну діяльність як за власний кошт, так і залучають інші джерела витрат на дослідження. Значна частка суб'єктів реального сектора економіки збиткові та мають від'ємний фінансовий результат до оподаткування. Відповідно, зазначені чинники негативно позначаються на технологічній модернізації економіки та є її суттєвими перешкодами. Доречно погодитися з авторами, які головними причинами недостатності фінансового забезпечення інноваційно-технологічної діяльності вважають непослідовність державної фінансової підтримки та фіскально-митного сприяння, скерування бюджетно-фінансової підтримки в науковий сектор, а не в сегмент інноваційно-технологічного бізнесу; низьку залученість приватних інвестицій у сектор НДДКР; неінституціалізованість низки ефективних інфраструктурних елементів фінансування науково-дослідної та інноваційно-технологічної діяльності (венчурних фондів, майданчиків співпраці, фондів спільного фінансування і т. ін.).

Окремим достатньо важливим напрямом ідентифікації чинників технологічної модернізації економіки України є вивчення світового досвіду, а саме: дослідження механізмів, інструментів та засобів державного регулювання, які використовувалися в цілях забезпечення та прискорення інноваційно-технологічних змін, формування потрібних структурних співвідношень у межах національного господарства, задіяння необхідних чинників, а також створення відповідних умов для протікання процесів модернізації економіки.

У підсумку узагальнення зарубіжного досвіду є підстави до виокремлення найбільш важливих чинників, наведених нижче. Перш за все, це ефективне бюджетно-податкове стимулювання науково-дослідної та інноваційно-технологічної діяльності. Європейською комісією в цьому відношенні були реалізовані інструменти повноцінного (за принципом покриття кошторису) фінансування освіти та фундаментальних досліджень, а також усунення ринкових деформацій у фінансуванні інноваційно-технологічної діяльності, зокрема через залучення венчурного капіталу, надання поручительств та гарантій за кредитами [10, р. 329].

У зарубіжній практиці також широкого поширення набули фінансові інструменти, пов'язані зі становленням досконалої патентної системи, прямим бюджетним фінансуванням досліджень і розробок, інноваційної діяльності, податковим стимулюванням імпорту високих технологій і високотехнологічного

устаткування [11, р. 198]. Потрібно додати, що при виділенні коштів здійснюється ретельний моніторинг реалізації відповідних інвестиційно-інноваційних проектів із чітким дотриманням законодавчо встановлених принципів надання бюджетної фінансової допомоги на дослідження, розробки та інновації.

Зуважимо, що в країнах ЄС останніми роками податкове стимулювання інноваційно-технологічної діяльності набуває все більших масштабів, і ключовими інструментами, які тут використовуються, є списання частини податку на прибуток або відтермінування строків її сплати, зменшення бази оподаткування податком на прибуток шляхом віднесення (зі зростаючим коефіцієнтом) витрат на НДДКР до валових витрат, прискорена та зростаюча амортизація основних засобів та об'єктів інтелектуальної власності [13, р. 26]. В ЄС також широко використовуються пільгові кредити та податкові пільги, особливо в частині оплати праці працівників, залучених до науково-дослідної чи інноваційно-технологічної діяльності, а також фахівців сторонніх організацій і самостійних дослідників, які надають зовнішню допомогу інноваційно активним суб'єктам господарювання.

Потрібно відмітити, що здійснення таких заходів служить дієвим чинником активізації інноваційної діяльності, створення та впровадження передових технологій, оскільки країни ЄС характеризуються високим рівнем інноваційно-технологічної діяльності та її ефективності, внеску в розвиток економіки та соціальної сфери.

Важливим чинником та умовою модернізації економіки України на новій сучасній технологічній основі є наявність у країні відповідного законодавства, а також забезпечення неухильного дотримання та виконання його положень. Такий висновок зроблено та доведено в дослідженні [4, с. 51–53]. На думку авторів, з якою варто погодитися, загалом нормативно-правове забезпечення розвитку інноваційно-технологічної діяльності в Україні наявне, але його слід розвинути в напрямках: повноцінного фінансування освіти та фундаментальних досліджень; впровадження чіткої та прозорої, ресурсозабезпеченої системи фінансово-інвестиційної підтримки інноваційно-технологічної діяльності та становлення її розвитку її інфраструктури; покращення податкового стимулювання інноваційної діяльності, створення та впровадження передових технологій. Прогалини в цих аспектах нормативно-правового забезпечення в Україні зумовлюють системні перешкоди на шляху технологічної модернізації економіки.

Реалізація такої політики дозволила б істотно покращити головне – середовище технологічної модернізації національного господарства, оскільки передбачає підвищення рівня мотивації економічних агентів до інноваційно-технологічної діяльності, при-

дбання (замовлення) чи розробки інновацій, упровадження сучасних технологій, залучення на виробництво «розумної» техніко-технологічної бази. Отже, покращення законодавства потрібно розглядати дієвим чинником технологічної модернізації національного господарства України. Потрібні зміни в Податковий і Митний кодекси (для упровадження податкових стимулів), а також Бюджетний кодекс (для інституціалізації нових підходів до формування фінансового забезпечення наукової, науково-технічної, інноваційної та технологічної діяльності, досліджень, пов'язаних зі створенням об'єктів інтелектуальної власності та їх використанням у вітчизняній економіці).

Слід зауважити, що розвиток інноваційно-технологічної діяльності – процес, який залежить від двох груп чинників: загальних і специфічних. Загальні більшою мірою стосуються інституційно-правового забезпечення, макроекономічного та інвестиційного середовища, ресурсного забезпечення, наявності інфраструктури, соціально-психологічного ставлення до інноваційної діяльності, впровадження сучасних технологій та розвитку приватного підприємництва. Спеціальні залежать від особливостей того чи іншого виду економічної діяльності або просторово-територіального розвитку.

Щодо видів економічної діяльності, дослідженню перешкод, а також специфіки умов, чинників та засобів стимулювання їх інвестиційно-інноваційного розвитку багато уваги приділено в дослідженні [5, с. 293–295]. Тут і бюджетно-фінансова підтримка галузей тваринництва та рослинництва сільського господарства України, і залучення інвестицій у реалізацію галузевих пілотних інвестиційно-інноваційних проектів у добувній промисловості, і модернізація на інноваційно-технологічній основі виробничих процесів у переробній промисловості, і реалізація інвестиційно-інвестиційних проектів зі створення нового імпортозамінного виробництва в хімічній промисловості, і освоєння наукомісткого та технологічно складного виробництва машинобудівної продукції, і технологічна модернізація вітчизняного транспорту та зв'язку, і підтримка ІТ-сфери як головного драйвера розвитку та зміцнення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Щодо особливостей чинників та умов технологічної модернізації економіки України у просторовому аспекті, то, до прикладу, у роботі [6, с. 61–66] зроблено аргументовані висновки в частині:

- ✦ обґрунтування спеціалізації (бажано на засадах стратегії смарт-спеціалізації) галузевого регіонального розвитку з подальшою підтримкою інноваційно-технологічного розвитку обраних пріоритетних галузей;
- ✦ узгодження системи освіти, тематики досліджень науково-дослідних установ відповідно до галузевої спеціалізації території;

- ✦ політики становлення та підтримки розвитку локальних інноваційно-активних підприємств і кластерів;
- ✦ формування системи елементів інноваційно-технологічної інфраструктури та міжгалузевої й міжрегіональної взаємодії регіональних інноваційних систем;
- ✦ інноваційно-технологічного розвитку районних центрів і малих міст;
- ✦ активізації малого та середнього підприємництва, діяльність яких спрямовується на розв'язанні проблем місцевого розвитку (інфраструктура, екологія та проблеми навколишнього середовища, утилізація сміття та відходів, альтернативна енергетика тощо);
- ✦ стратегування та програмування регіонального розвитку на основі окремих, але поєднаних між собою інноваційно-технологічних проєктів.

Саме таким чином забезпечується врахування специфіки перешкод, а також чинників забезпечення технологічної модернізації економіки на регіональному та місцевому рівнях. Хоча їх перелік на цьому не вичерпується і в тому числі залежить від поточного етапу технологічної модернізації, її успіхів та реформ, наслідків для соціально-економічного розвитку територій, регіональних економічних систем і т. ін.

Потрібно згадати і про чинну в Україні Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [8], згідно з якою головною умовою інноваційно-технологічної модернізації економіки визначається розбудова національної інноваційної екосистеми для перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги, підвищення рівня інноваційності національної економіки, що передбачає створення сприятливих умов для інновацій, впровадження розробок, залучення інвестицій в інновації. Обраний підхід до визначення мети державної політики в аналізованій сфері – як створення сприятливих умов – може вважатися оптимальним.

У документі визначаються також ключові проблемні аспекти інноваційного розвитку в Україні диференційовано за етапами: створення новацій, трансферу новацій, впровадження новацій шляхом створення спеціалізованого малого інноваційного підприємства (стартапу), впровадження новацій і виходу на серійне виробництво, що достатньо логічно. Ключові перешкоди стосуються браку фінансування, відсутності форм співпраці бізнесу, науки та інновацій, необхідності пошуку інвесторів та партнерів з інноваційно-технологічної діяльності, бюрократичних труднощів здійснення інноваційно-технологічної діяльності та впровадження її результатів.

Ці та інші умови і чинники технологічної модернізації економіки України узагальнено в *табл. 1*.

Очевидно, що система необхідних чинників має бути активізованою, а негативні аспекти умов, які наразі утворилися у вітчизняній економіці, – усуненими під час формування та реалізації ефективної державної політики технологічної модернізації національного господарства на засадах реіндустріалізації.

ВИСНОВКИ

На поточному етапі розвитку економіки України сформувалася низка системних перешкод активізації інноваційно-технологічної діяльності як важливої умови технологічної модернізації національного господарства. Перешкоди мають як кількісний, так і якісний характер, наявні за всіма ключовими аспектами господарської діяльності в цій сфері: ринково-ресурсними, інституційно-правовими, організаційними, фінансово-економічними, фахово-професійними, соціально-психологічними. Комплексна дія перешкод актуалізує висновок про те, що політика забезпечення технологічної модернізації вітчизняної економіки має бути системною, збалансованою та спрямованою в усі зазначені сфери; при її формуванні та реалізації мають враховуватися чинники фінансово-інвестиційного, матеріального та техніко-технологічного забезпечення, інституційно-правової системи функціонування та організації управління процесами, фінансово-економічних стимулів та соціально-психологічних мотивів усіх суб'єктів системи наукової, науково-дослідної, інноваційно-технологічної діяльності в тісному та взаємовигідному зв'язку та співробітництві із суб'єктами реального сектора національної економіки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуца А. В., Боронос В. Г., Романова Ю. Ю. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.172
2. Васильців Т. Г. Удосконалення дозвільної системи діяльності малих і середніх підприємств як засіб зміцнення їх економічної безпеки в умовах економічної кризи. *Вісник Донецького університету. Серія В: Економіка і право*. 2009. Вип. 1. С. 279–285.
3. Васильців Т. Г., Павлишин Б. Л. Стратегічні засади управління використанням матеріально-технічної бази підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. № 18.10. С. 275–279.
4. Луніна І. О., Білоусова О. С., Булана О. О. Бюджетно-податкове стимулювання інноваційної діяльності в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 1. С. 41–55.
5. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації: монографія. Львів: Видавництво ННВК «АТБ», 2018. 527 с.
6. Мокій А. І., Полякова Ю. В., Власенко Л. В. Напрями активізації інноваційної діяльності підприємств приморських регіонів України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 2017.

Умови та чинники технологічної модернізації економіки України

Групові ознаки	Умови	Чинники
Ресурсні та ринкові	<ul style="list-style-type: none"> • Наявність та концентрація виробничих потужностей, кваліфікованих кадрів науково-дослідної сфери; • недостатнє ресурсне забезпечення науково-дослідної та інноваційно-технологічної діяльності; • невибудованість та слабкість елементів науково-дослідної та інноваційно-технологічної інфраструктури 	<ul style="list-style-type: none"> • Матеріальне і техніко-технологічне забезпечення, концепція співпраці високотехнологічних підприємств і системи науки та досліджень; • ефективність інвестицій та використання системи ресурсів; • якість ресурсного забезпечення та належний рівень доступу до нього
Інституційно-правові	<ul style="list-style-type: none"> • Сформованість нормативно-правового забезпечення інноваційно-технологічного розвитку; • неврегульованість процесів співпраці представників науки, досліджень і бізнесу; • відсутність органу, що координує управління розвитком процесів технологічної модернізації економіки; • слабкість системи договірних відносин між учасниками системи та зовнішніми контрагентами 	<ul style="list-style-type: none"> • Склад базових і комплементарних учасників; • інституціональне забезпечення створення та функціонування інноваційно-технологічних кластерів; • функції учасників, характеристики матриці взаємних очікувань та підтримки учасників
Організаційні	<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність системної інтеграції процесів досліджень, розробки, створення та впровадження технологічних інновацій; • низька активність зі створення локальних інноваційно-технологічних інтегрованих систем; • слабка інформаційна підтримка суб'єктів інноваційно-технологічної діяльності; • несистемність підходу до управління процесами технологічної модернізації економіки, зокрема в галузево-просторовому аспекті 	<ul style="list-style-type: none"> • Завдання, цілі, стратегічні пріоритети діяльності; • інформаційне забезпечення учасників системи; • стійкість системи, її здатність протистояти зовнішнім впливам і викликам, забезпечувати відтворення; • наявність керуючого органу та ієрархії системи управління
Фінансово-економічні	<ul style="list-style-type: none"> • Невисока ефективність інноваційно-технологічної діяльності; • обмежений рівень доступу до фінансових ресурсів, необхідних для створення повноцінної матеріально-технічної та технологічної баз інноваційно-технологічної діяльності; • недоступність ресурсів та ринків 	<ul style="list-style-type: none"> • Фінансово-економічні передумови створення та розвитку інноваційно-технологічних систем; • доступ до ресурсів та ринків; • загальна ефективність діяльності та кожного складового етапу інноваційно-технологічного процесу; • система фінансування діяльності, її страхування, управління ризиками
Фахово-професійні	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатність досвіду, навиків, професійних знань з організації інноваційно-технологічної діяльності, створення й управління розвитком інноваційно-технологічних кластерів; • достатня професійна підготовка та інтелектуально-кадрове забезпечення, можливості доступу до необхідних знань 	<ul style="list-style-type: none"> • Знання та досвід у сфері створення, функціонування та управління розвитком локальних інтегрованих систем
Соціально-психологічні	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатнє розуміння потреби в інтегуванні освіти, науки, інноваційного підприємництва та великого бізнесу; • усвідомлення переваг та об'єктивної необхідності технологічної модернізації на мікро- та макрорівнях 	<ul style="list-style-type: none"> • Мотиваційні аспекти та готовність до інноваційно-технологічної співпраці та розвитку, створення майданчиків інноваційно-технологічної та інвестиційної співпраці

Джерело: узагальнено автором.

Вип. 1 (06). С. 61–66. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1229/Mokii.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

7. Наукова та інноваційна діяльність України за 2018 рік : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 108 с.

8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» від 10.07.2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p>

9. Федулова Л. І. Вплив світових технологічних трендів на формування «розумного» ритейлу. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 1. С. 5–21. URL: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2018/01\(96\)/03.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2018/01(96)/03.pdf)
10. Communication from the Commission amending the Community guidelines on State aid to promote risk capital investments in small and medium-sized enterprises. 2010. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52010XC1207\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52010XC1207(02))
11. Framework for State aid for research and development and innovation. 2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52014XC0627%2801%29>
12. Rodriguez M., Paredes F., Yi G. Towards Future Customer Experience: Trends and Innovation in Retail. *Foresight and STI Governance*. 2016. Vol. 10. No. 3. P. 18–28. DOI: 10.17323/1995-459X.2016.3.18.28
13. Supporting Investment in Knowledge Capital, Growth and Innovation. OECD Publishing, 2013. 360 p. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264193307-en>

REFERENCES

- “Communication from the Commission amending the Community guidelines on State aid to promote risk capital investments in small and medium-sized enterprises. 2010”. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52010XC1207\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52010XC1207(02))
- “Framework for State aid for research and development and innovation. 2014”. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52014XC0627%2801%29>
- Fedulova, L. I. “Vplyv svitovykh tekhnolohichnykh trendiv na formuvannya «rozumnoho» riteilu” [The Influence of World Technological Trends on the Formation of a «Smart» Retail]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. 2018. [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2018/01\(96\)/03.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2018/01(96)/03.pdf)
- Hushcha, A. V., Boronos, V. H., and Romanova, Yu. Yu. “Fiansove zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv” [Financial Support of Innovative Activities of Enterprises]. *Efektivna ekonomika*, no. 11 (2019). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.172
- [Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p>
- Lunina, I. O., Bilousova, O. S., and Bulana, O. O. “Budzhetno-podatkovye stymuliuvannia innovatsiinoi diialnosti v Ukraini” [Fiscal Stimulation of Innovative Activities in Ukraine]. *Ekonomika i prohnozuvannia*, no. 1 (2016): 41-55.
- Lupak, R. L. *Derzhavna polityka importozamishchennia v systemi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: priorityty ta instrumenty realizatsii* [State Import Substitution Policy in Ukraine's Economic Security System: Priorities and Tools for Implementation]. Lviv: Vyd-vo NNVK «ATB», 2018.
- Mokii, A. I., Poliakova, Yu. V., and Vlasenko, L. V. “Napriamy aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv pry-morskykh rehioniv Ukrainy” [Directions for Enhancing Innovation Activities of Enterprises in the Coastal Regions of Ukraine]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, 2017. <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1229/Mokii.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy za 2018 rik : statystychnyi zbirnyk* [Scientific and Innovative Activity of Ukraine for 2018: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2019.
- Rodriguez, M., Paredes, F., and Yi, G. “Towards Future Customer Experience: Trends and Innovation in Retail”. *Foresight and STI Governance*, vol. 10, no. 3 (2016): 18-28. DOI: 10.17323/1995-459X.2016.3.18.28
- “Supporting Investment in Knowledge Capital, Growth and Innovation”. OECD Publishing, 2013. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264193307-en>
- Vasylytsiv, T. H. “Udoskonalennia dozvilnoi systemy diialnosti malykh i serednykh pidpriemstv yak zasib zmitsnennia yikh ekonomichnoi bezpeky v umovakh ekonomichnoi kryzy” [Improvement of the Permitting System of Activity of Small and Medium-sized Enterprises as a Means of Strengthening Their Economic Security in Times of Economic Crisis]. *Visnyk Donetskoho universytetu. Seriya V : Ekonomika i pravo*, no. 1 (2009): 279-285.
- Vasylytsiv, T. H., and Pavlyshyn, B. L. “Stratehichni zasady upravlinnia vykorystanniam materialno-tekhnichnoi bazy pidpriemstva” [Strategic Principles of Management the Use Materials of Technical Base of Enterprise]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 18.10 (2008): 275-279.